

Nr 247.

Av herr **Sandler m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av viss del av allmänna arvsfondens rätt till arv efter Erik Magnus Edvard Svedbom.*

I proposition till riksdagen angående avstående av viss del av allmänna arvsfondens rätt till arv efter Erik Magnus Edvard Svedbom har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter förenämnde Svedbom må avstås vad som åtgår för beredande av livräntor och understöd åt vissa i propositionen angivna enskilda personer.

Mot vad propositionen i denna del innehåller synes någon erinran icke vara påkallad.

I samma proposition behandlas emellertid jämväl en annan fråga om avstående av medel från samma kvarlåtenskap, en fråga som synes vara av beskaffenhet att — då framställning i ärendet icke genom propositionen gjorts till riksdagen — genom motion bringas under riksdagens prövning. Vi åsyfta frågan om avstående, helt eller delvis, till förmån för musiklivets främjande av det Svedbomska arvet.

Till Kungl. Maj:ts prövning vid avlåtandet av proposition nr 200 förelåg en av stiftelsen Stockholms konserthus gjord framställning, att Kungl. Maj:t ville till riksdagen avlåta proposition därom, att Erik Svedboms kvarlåtenskap måtte få disponeras i enlighet med bestämmelserna i en som testamente av stiftelsen bevakad handling, genom vilken Svedbom testamenterat sin kvarlåtenskap, med visst förbehåll, till konserthusstiftelsen. Testamentsbevakningen förklarade sig stiftelsen annullera, och gjorde den sålunda icke några rättsliga anspråk gällande på grund av testamentet i den fasta förhoppningen att statsmakterna skulle behjarta de önskemål stiftelsen framställt.

I propositionen lämnas en utförlig redogörelse för den av stiftelsen sålunda gjorda framställningens innehåll och för vad i övrigt i ärendet förekommit. Härutinnan få vi hänvisa till propositionen. På uti densamma angivna grunder, till vilka vi skola tillåta oss återkomma, har föredragande departementschefen icke ansett sig kunna tillstyrka framställning till riksdagen i anledning av stiftelsens ansökning.

Den egenartade karaktären av detta ärende synes göra tveksamhet i ställningstagandet, i såväl den ena som andra riktningen, mycket naturlig. Så mycket större anledning synes därför föreligga att genom motion i frågan

riksdagen kommer att få under sin prövning lagd även den av Kungl. Maj:t avböjda framställningen.

Bland kretsen av dem, som äro särskilt intresserade av musiklivets främjande i vårt land, har utgången av Kungl. Maj:ts prövning givetvis uppmärksamrats och mottagits med beklagande. Enligt handlingar, som tillställts oss, har sålunda den inom Musikaliska akademien verkande kommittén för frågor rörande orkesterverksamhet, bestående av herrar presidenten E. Marks von Würtemberg, S. Kjellström, O. Croneborg, E. Lidforss, E. Ellberg, A. Wiklund och O. Morales, ansett sig böra påkalla akademiens uppmärksamhet i en skrivelse, som vi tillåta oss här i dess helhet återgiva:

Till Kungl. Musikaliska akademien.

Den 11 april 1930 avled här i Stockholm Erik Magnus Edvard Svedbom, broder till akademiens mångårige sekreterare, tonsättaren Vilhelm Svedbom. Den bortgångne efterlämnade ej några enligt lag arvsberättigade anförvanter. Hans kvarlätenskap uppgick enligt hällen bouppteckning till omkring 1.200.000 kronor.

Någon tid före sin död hade Erik Svedbom underskrivit en handling, enligt vilken han såsom sin yttersta vilja och testamente förordnat att hans kvarlätenskap — under förbehåll allenast att avkastningen av en mindre del därav komme att utgå till vissa angivna personer under deras livstid — skulle med full äganderätt överlämnas till styrelsen Stockholms Konserthus, som efter gottfinnande finge förfoga däröver i syfte att på bästa sätt främja den konsertverksamhet, som styrelsen enligt sina av Kungl. Maj:t fastställda stadgar hade att utöva, därvid orkesterns pensionsfråga borde särskilt beaktas.

Såsom känt är led emellertid Erik Svedbom av sinnessjukdom, som utgjorde hinder för upprättande av ett enligt lag giltigt testamente, men i en den 10 nästlidne februari dagtecknad underdänig skrivelse har konserthusstiftelsen likväl ansett sig böra, under åberopande av vissa angivna omständigheter, hemställa, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till riksdagen utverka dess medgivande till att kvarlätenskapen finge disponeras i enlighet med den upprättade handlingens bestämmelser.

I en den 13 innevarande månad dagtecknad nådig proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att av kvarlätenskapen skulle avstås vissa belopp till understöd åt angivna avlägsnare anförvanter till Erik Svedbom och personer som ägnat honom vård, varemot konserthusstiftelsens ansökning ansetts icke böra föranleda någon framställning till riksdagen.

Enligt vad det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet utvisar, har emellertid föredragande departementschefen vid propositionens behandling framhållit, hurusom fog ej saknades för den från vissa håll uttalade mening, att Erik Svedbom, därest han varit vid sina sinnens fulla bruk, skulle genom testamente hava sört för att hans stora förmögenhet kommit att efter hans död helt eller delvis användas till musiklivets främjande. Att departementschefen likväl ej ansett sig kunna förorda framställningen om förmögenhetens avstående till konserthusstiftelsen har, enligt vad statsrådspro-

tokollet utvisar, huvudsakligen berott därav, att, om ock det ändamål stiftelsen avser att främja stätt Erik Svedbom nära, detta ej kunde sägas om stiftelsen såsom sådan.

Den inom akademien tillsatta kommittén för frågor rörande orkesterverksamhet har trott sig böra uppmärksamma vad sålunda förekommit och där-om göra anmälan till akademien.

Därvid anser sig kommittén icke allenast med hänsyn till omständigheter, som i propositionen anföras, utan ock på grund av sin kännedom om den Svedbomska släktkretsens starka intresse för musikkulturen kunna helt ansluta sig till departementschefens uttalande om sannolikheten av att Erik Svedbom under angiven eventualitet skulle hava sört för förmögenhetens användning till musiklivets främjande.

Under sådana förhållanden finner kommittén det kunna med fog ifrågasättas, huruvida icke — även om konserthusstiftelsens framställning icke helt kan vinna bifall — det betydelsefulla samhällsintresse, som ligger i musikkulturens utbredande och höjande, likväl borde på ett eller annat sätt beaktas, när det gäller att disponera över ifrågavarande förmögenhet.

Om, såsom departementschefen gör gällande, tillräcklig anledning ej kan anses föreligga att låta kvarlätenskapen oavkortad tillfalla den i huvudstaden verkande konserthusstiftelsen, återstår det enligt kommitténs mening att överväga, huruvida icke genom medlens fördelning mellan flera inom skilda delar av landet tillkomna sammanslutningar för musikkulturella ändamål — och framför allt för den ädlare orkestermusikens populariserande — en med Erik Svedboms förmodade önskan och den Svedbomska släktens traditioner överensstämmande kulturgärning nu kunde komma till stånd.

I detta avseende skulle kommittén vilja framlägga ett uppslag, som den anser vara ägnat att diskuteras. Kommittén tänker sig att större delen av den efterlämnade kvarlätenskapen — förslagsvis 800.000 kronor — lämpligen skulle kunna anvisas till understödande av högre orkestermusik inom skilda delar av landet. Av nämnda belopp borde en avsevärd del, måhända 500.000 kronor, tillerkännas stiftelsen Stockholms Konserthus att i främsta rummet användas till bildande av en pensionsfond för Stockholms Konserthörsningars orkester. Återstående belopp, 300.000 kronor, borde tillgodokomma de tre med statsunderstöd verkande orkesterföreningarna i landsorten, Nordvästra Skånes, Norrköpings och Gävleborgs läns. En var av dessa tre föreningar borde till stöd för sin orkesterverksamhet äga uppbära den årliga avkastningen av ett under offentlig förvaltning — statskontorets eller akademiens — stående kapital av 100.000 kronor.

Att för Stockholms Konserthörsningars orkester bildandet av en pensionsfond är av synnerlig vikt framgår tydligt av propositionen och lär ej vara akademien obekant. De statsunderstödda landsortsorkestrarnas bekymmersamma ekonomiska läge torde ock vara allmänt känt. För ej länge sedan har akademien i en underdånig skrivelse framhållit, hurusom föreningens existens på grund av statsanslagets otillräcklighet ständigt varit hotad och endast kunnat uppehållas genom musikernas avlönande efter en ovärdigt låg löneskala. Akademien har vidare påvisat, hurusom riksdagens tidigare obehägenhet att giva verksamheten ett effektivt stöd menligt återverkat på kommunernas och enskildas offervilja och i ett fall bidragit till det kommunala anslaget indragning under någon tid. I stället för den vid föreningarnas tillkomst förutsatta likställigheten mellan statsanslaget och de lokala understöden hade de sistnämnda på grund av de stegrade driftskostnaderna tidvis måst höjas till det dubbla mot statens bidrag. Det måste emellertid

befaras, att de kommunala bidragen komme att nedskäras till ett belopp, som visserligen fyllde Kungl. Maj:ts villkor för statsanslagets åtnjutande, men vore alldeles otillräckligt för verksamhetens uppehållande. Detta skulle innebära nedläggandet av ett kulturarbete, som under flera decennier i vida delar av vårt land ärligen mot en ringa avgift gjort tonkonstens högsta yttringar tillgängliga för ett hundratusental åhörare, i främsta rummet tillhörande folkets bredare lager, berett medellös musikbegåvad ungdom avgiftsfri undervisning å olika instrument samt givit en stor skara musiker deras bärning.

Kommittén föreställer sig att ett på nuvarande tidpunkt avgivet uttalande från akademiens sida rörande önskvärdheten av att den Svedbomska förmögenheten till väsentlig del tillgodokommer musikkulturen måhända skulle vara ägnat att vid den förestående behandlingen av nämnda proposition fästa riksdagens uppmärksamhet å det tillfälle, som står till buds att utan statsfinansiell uppoffring bereda landets musikkultur ett verksamt stöd.

Kommittén anser sig därför böra hemställa, att akademien ville uttala sin anslutning till de synpunkter kommittén i det föregående gjort gällande.

Akademien beslöt att, med anslutning till kommitténs framställning, uttala, att ett sådant förfogande över Erik Svedboms kvarlåtenskap, som kommittén ifrågasatt, enligt akademiens mening icke allenast skulle stå i god överensstämmelse med det varma intresse för tonkonsten, som den avlidne och hans släkt lagt i dagen, utan ock vara ägnat att verksamt befördra musikkulturen i olika delar av landet.

— — — — —

Den av förenämnda kommitté framlagda tanken, vilken musikaliska akademien förklarar sig stödja, synes oss värd att nu komma under allvarligaste övervägande.

Vad först angår frågan, om det kan vara förenligt med stadgandet i 5 kap. § 3 arvslagen, att arvsfondens rätt till arv avstås till förmån för annan än fysisk person, synes tillräckligt att åberopa vad departementschefen i denna del anfört. Riksdagen torde, då stadgandets lydelse, såsom departementschefen uttrycker sig, knappast utgör något bestämt hinder mot den mera vidsträckta tolkningen, få anses helt oförhindrad att även till förmån för juridisk person medgiva avstående av arv, därest förutsättningen om att den presumtive mottagaren stått arvlåtaren nära är tillfinnandes.

Huvudfrågan är alltså, om de i saken kända förhållandena med tillräcklig tydlighet ge vid handen, att den eller de, till vilka avståendet av kvarlåtenskap ifrågasattes, i lagens mening stått arvlåtaren nära. Departementschefen har icke ansett förebragta omständigheter föra längre än därtill, att det ändamål, konserthusstiftelsen avser att tjäna, stått Erik Svedbom nära: om stiftelsen som sådan kunde detta ej sägas. Då »ändamålet» icke som sådant kan framträda med en ansökan utan alltid måste framträda genom något organ, som tjänar ändamålet, synas anspråken på bevisning vid en billighetsprövning, sådan som enligt lagens hela anda i hithörande fall kommer i fråga, vara drivna för långt. Den tvekan, som kan kvarstå, torde gälla huruvida stiftelsen Stockholms Konserthus i tillräckligt vid utsträckning

representerar det ändamål, som stått arvlåtaren nära. Denna tvekan undanröjes i allt väsentligt, om man, på sätt musikaliska akademiens orkesterkommitté förordat, vidgar kretsen av de organ, genom vilka Svedboms yttersta vilja skulle förverkligas, till att företräda den högre orkesterverksamheten — vilken ostridigt var Svedboms huvudintresse — i hela landet. Detta vinnes genom att så jämka den konserthusstiftelsen tillfallande andelen av kvarlåtenskapen, att en skälig del skulle tillgodokomma de tre statsunderstödda orkesterföreningarna i landsorten. I betraktande av fallets tveksamma och egenartade karaktär har det vidare syns rimligt att arvsfonden icke avstår från hela den arvlättna förmögenheten.

Ett kapitalbelopp om 300,000 kronor torde alltså — i enahanda ordning som föreslagits i propositionen beträffande livräntorna — böra ställas under förvaltning, som av Kungl. Maj:t bestämmes, förslagsvis musikaliska akademiens eller statskontorets, och den årliga avkastningen därav till lika delar utgivas till de tre statsunderstödda orkesterföreningarna. Skulle deras verksamhet komma att nedläggas, torde kapitalbeloppet böra återfalla till arvsfonden. Av kvarlåtenskapen överlåtes vidare 500,000 kronor till Stiftelsen Stockholms Konserthus, att användas på sätt i testamentsbehandlingen angivits, i främsta rummet alltså till bildandet av en pensionsfond för Stockholms Konserthörs orkester.

Rörande de allmänskulturella skäl, som starkt tala för en disposition av det Svedbomska arvet på sätt här föreslagits, åtnöja vi oss med att hänvisa till vad musikaliska akademiens orkesterkommitté och akademien anfört.

Med återopande av ovanstående få vi hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 200, ville medgiva, att av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter Erik Magnus Edvard Svedbom avstås

dels 500,000 kronor till Stiftelsen Stockholms Konserthus att användas på sätt Kungl. Maj:t må, med beaktande av Svedboms efterlämnade testamentshandling, föreskriva;

dels årliga avkastningen av ett kapitalbelopp av 300,000 kronor, förvaltadt på sätt Kungl. Maj:t bestämmer, i lika delar fördeladt till envar av Nordvästra Skånes, Norrköpings och Gävleborgs läns orkesterföreningar att utgå på sätt och under villkor som Kungl. Maj:t äger föreskriva.

Stockholm den 9 april 1931.

N. S. Norling.
Edwin Berling.

Rickard Sandler.
O. A. Carlsson.
Alb. Bergström.